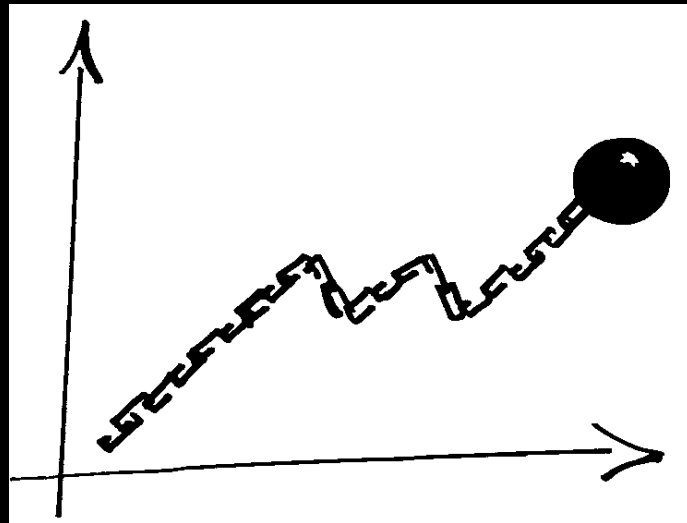


DE GEVANGENIS: EEN REKENING ZONDER EINDE

COLLOQUIUM SCHULDENLAST EN DETENTIE

13 OKTOBER 2026

Olivia Nederlandt





PLAN

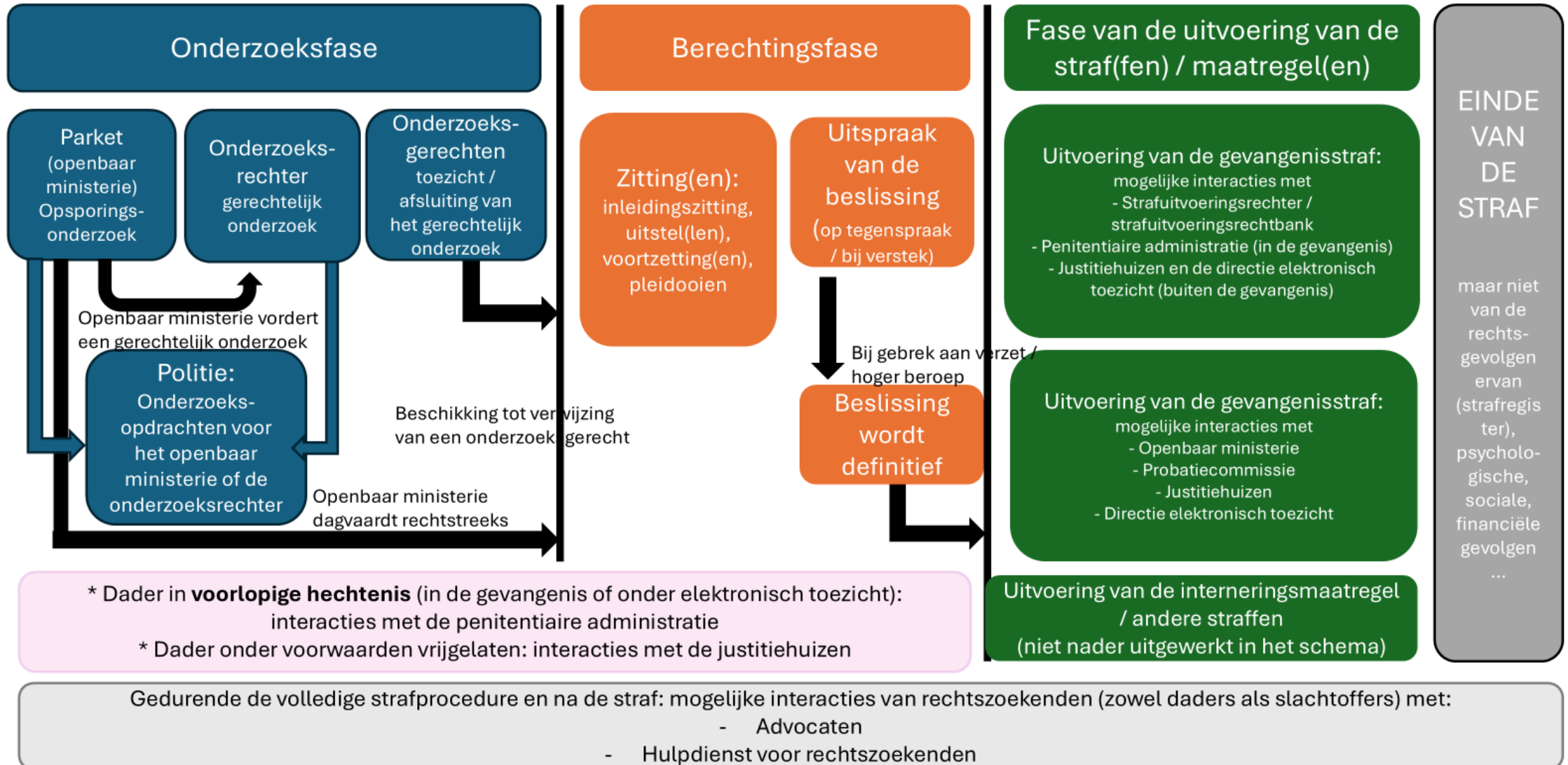
- Kort overzicht van de strafrechtspleging en het gevangeniswezen
- Armoede: een beslissingscriterium doorheen de hele strafrechtsketen
- De gevangenis als factor van verarming
- Onvermijdelijk?



PLAN

- Kort overzicht van de strafrechtspleging en het gevangeniswezen
- Armoede: een beslissingscriterium doorheen de hele strafrechtsketen
- De gevangenis als factor van verarming
- Onvermijdelijk?

De drie fasen van de strafprocedure



Strafrecht		Omschrijving van de strafbaarstellingen (strafbare feiten die door het parket worden opgespoord)	Regeling van de straffen en maatregelen die door de vonnisgerechten kunnen worden opgelegd		Strafuitvoeringsrecht
Straf proces recht	Voorafgaande fase – onderzoeksfase (pre-sentencing)		Berechtingsfase (sentencing)		Fase van de uitvoering van de beslissing (post-sentencing)
	Opsporings-onderzoek	Gerechtelijk onderzoek	Eerste aanleg	Rechts-middelen	Uitvoering van de uitgesproken straf/maatregel
	Parket (bijgestaan door de politie)	Onderzoeks-rechters en onderzoeks-gerechten (bijgestaan door de politie)	Vonnisgerechten 'Feitenrechters'		Meerdere actoren (parket, gevangenisadministratie, strafuitvoeringsrechters, strafuitvoeringskamers en kamers voor de bescherming van de maatschappij van de strafuitvoeringsrechtbanken, probatiecommissies ...)
	'Verdachte'	'Inverdenking-gestelde'	'Beklaagde' 'Beschuldigde'		'Veroordeelde' 'Geïnterneerde'
Vrijheids-beneming	Voorlopige hechtenis in de gevangenis of onder elektronisch toezicht (ET)				- Uitvoeringsmodaliteiten van de vrijheidsstraf: voorwaardelijke invrijheidstelling / ET ... - Uitvoeringsmodaliteiten van de interneringsmaatregel: invrijheidstelling op proef / ET ...
Vrijheids-beperking	Invrijheidstelling onder voorwaarden / borgtocht				

RECHTSBRONNEN

- Nieuw Strafwetboek van 2024 (in werking getreden op 1 september 2026)
- Wetboek van Strafvordering van 1808; wet van 1878 houdende de Voorafgaande Titel van het Wetboek van Strafvordering
- Wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis
- Wet van 5 mei 2014 betreffende de internering
- Basiswet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden (Basiswet)
- Wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten
- Wet van 23 maart 2019 betreffende de organisatie van de penitentiaire diensten en het statuut van het penitentiair personeel

+ niet-specifieke strafrechtelijke bronnen: teksten ter bescherming van de grondrechten; Gerechtelijk Wetboek

...

LIJST VAN AFKORTINGEN (VOOR DE REST VAN DE DAG)

Afkorting in het Frans	Betekenis	Afkorting in het Nederlands	Betekenis
AGMJ	Administration Générale des Maisons de Justice	AAJH	Algemene Administratie van de Justitiehuisen
AJ	Assistant de justice	JA	Justitieassistent
CDS	Commission de surveillance	CvT	Commissie van Toezicht
CCSP	Conseil central de surveillance pénitentiaire	CTRG	Centrale Toezichtsraad voor het Gevangeniswezen
CPAS	Centre Public d'Action Sociale	OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
CP	Congé pénitentiaire	PV	Penitentiair verlof
CPL	Centre de psychiatrie légale	FPC	Forensisch Psychiatrisch Centrum
CPP	Congé pénitentiaire prolongé	VPV	Verlengd penitentiair verlof
CPT	Comité européen pour la prévention de la torture et des peines ou traitements inhumains ou dégradants	CPT	Europees Comité ter voorkoming van foltering en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing
CEDH - CrEDH	Convention / Cour européenne des droits de l'Homme	EVRM / EHRM	Europees Verdrag / Europees Hof voor de Rechten van de Mens
DSE	Direction Surveillance Électronique	DSE	Directie Elektronisch Toezicht
DGD	Direction Gestion de la Détention (service de la DGEPI)	DDB	Directie Detentiebeheer (dienst van het DG EPI)
DGEPI	Direction Générale des Établissements Pénitentiaires	DG EPI	Directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen

LIJST VAN AFKORTINGEN (VOOR DE REST VAN DE DAG)

Afkorting in het Frans	Betekenis	Afkorting in het Nederlands	Betekenis
DL	Détention limitée	BD	Beperkte detentie
DP	Détention préventive	VH	Voorlopige hechtenis
EDS	Établissement de défense sociale	IBM	Inrichting tot bescherming van de maatschappij
FWB	Fédération Wallonie-Bruxelles	FWB	Federatie Wallonië-Brussel
IFJ	Institut de Formation Judiciaire	IGO	Instituut voor Gerechtelijke Opleiding
JAP	Juge de l’application des peines	SUR	Strafuitvoeringsrechter
INCC	Institut National de Criminalistique et de Criminologie	NICC	Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie
LC	Libération conditionnelle	VI	Voorwaardelijke invrijheidstelling
LD	Libération définitive	DI	Definitieve invrijheidstelling
LSC	Libération sous conditions	VI	Voorwaardelijke invrijheidstelling
LE	Libération à l’essai (libération conditionnelle pour les personnes exécutant une mesure d’internement)	IOP	Invrijheidstelling op proef (voorwaardelijke invrijheidstelling voor personen die een interneringsmaatregel ondergaan)
LPE	Libération en vue de l’éloignement du territoire	VILO	Voorlopige invrijheidstelling met het oog op verwijdering van het grondgebied
LPRM	Libération provisoire pour raison médicale	VIM	Voorlopige invrijheidstelling om medische redenen

LIJST VAN AFKORTINGEN (VOOR DE REST VAN DE DAG)

Afkorting in het Frans	Betekenis	Afkorting in het Nederlands	Betekenis
LSS	Libération sous surveillance (libération conditionnelle pour les personnes exécutant une peine complémentaire de mise à la disposition du TAP)	IOT	Invrijheidstelling onder toezicht (voorwaardelijke invrijheidstelling van personen die ter beschikking zijn gesteld van de strafuitvoeringsrechtbank)
MDT	Mise à la disposition du tribunal de l'application des peines		
MJ	Maison de justice	TBS	Terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank
MP	Ministère public	JH	Justitiehuis
PMT	Placement en maison de transition	OM	Openbaar Ministerie
PS	Permission de sortie	PTH	Plaatsing in een transitiehuis
SDS	Section de défense sociale	UV	Uitgaansvergunning
SE	Surveillance électronique	IBM	Inrichting tot bescherming van de maatschappij
SIDIS Suite	Système informatique de détention	ET	Elektronisch toezicht
SPF	Service public fédéral	SIDIS Suite	Detentiebeheersysteem
SPS	Service psychosocial d'un établissement pénitentiaire	FOD	Federale Overheidsdienst
TAP	Tribunal de l'application des peines	PSD	Psychosociale dienst van een penitenciaire inrichting
LSS	Libération sous surveillance (libération conditionnelle pour les personnes exécutant une peine complémentaire de mise à la disposition du TAP)	SURB	Strafuitvoeringsrechtbank

FOD (FEDERALE OVERHEIDSDIENST) JUSTITIE

- FOD Justitie: minister van Justitie: **Annelies Verlinden**

3 directoraten-generaal:

- **Wetgeving, Fundamentele Rechten en Vrijheden**
- **Rechterlijke Organisatie**
- **Penitentiaire Inrichtingen (DG EPI)**
 - Directeur-generaal (DG): **Mathilde Steenbergen**
 - Centrale, regionale en lokale diensten
- **Dienst Genade**
- **NICC** (Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie)

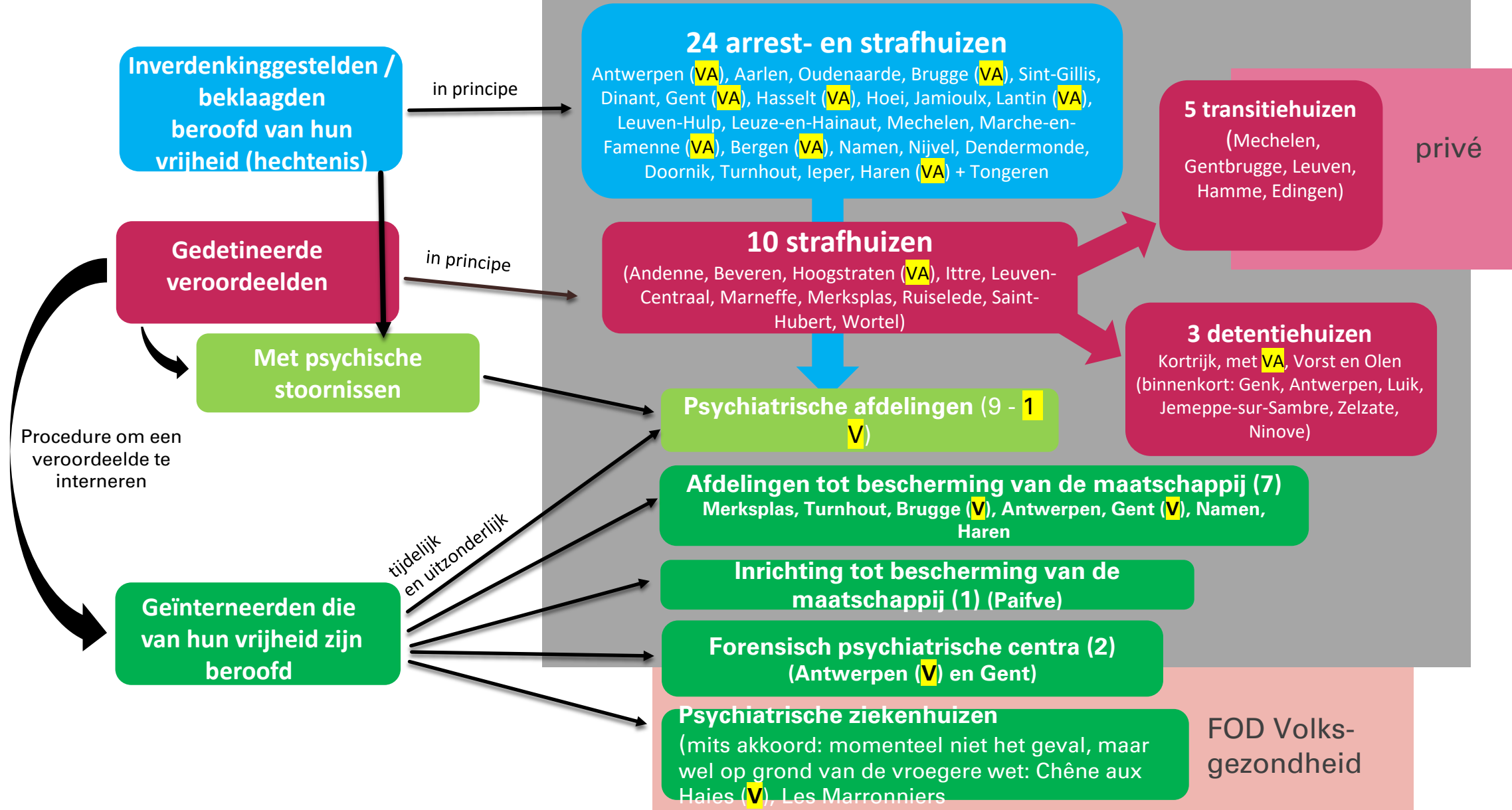


Gevangeniswezen

34 penitentiaire inrichtingen en 3 detentiehuizen (37)

totale capaciteit: ongeveer 11.000 plaatsen

VA = vrouwenafdeling



KAART OPGEMAAKT DOOR DE CENTRALE TOEZICHTSRAAD VOOR HET GEVANGENISWEZEN

Maison de transition
Gentbrugge

Maison de détention
Kortrijk

Maison de transition
Enghien

Maison de détention
Forest

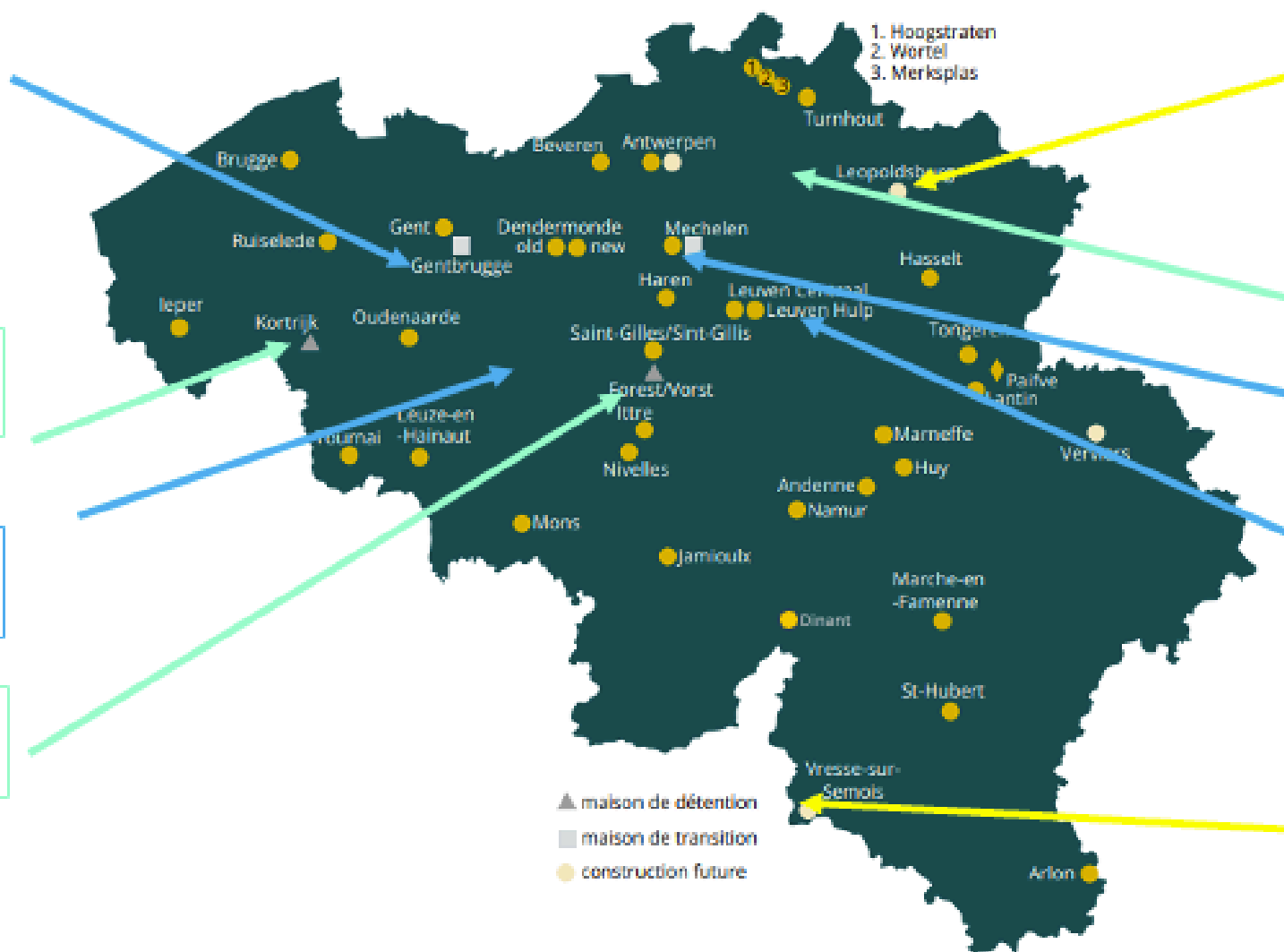
Leopoldsburg
(2028)

Maison de détention
Olen

Maison de transition
Mechelen

Maison de transition
Leuven

Vresse-sur-Semois
(2028)



Verenigingssector:

Internationaal Observatorium
voor Gevangenen
(Belgische afdeling), Liga voor
Mensenrechten (Liga), GENEPI
Belgique ...

Externe diensten
hulp aan gedetineerden
/ rechtszoekenden /
slachtoffers)

Gemeenschappen

Justitiehuizen
(justitieassistenten)

Centra voor
elektronisch toezicht

Federaal

Erediensten & niet-
confessionele
levensbeschouwe-
lijke organisaties

Toezihtsorganen

CPT; NPM;
CTRG & CvT

DG EPI: penitentiair personeel

Gevangenisdirecties (inrichtingshoofden en
adjunct-directeurs)

Bewakingspersoneel

Administratieve diensten van de gevangenis
(griffie, informatica, boekhouding, kantine,
keuken, verboden voorwerpen, enz.)

Psychosociale dienst van de gevangenis
(PSD) (sociaal assistenten, psychologen,
psychiaters)

Medische dienst (artsen, verpleegkundigen,
tandartsen, psychiaters ...)

Regie van de Gevangenisarbeid (Cellmade)

**Rechterlijke
macht**
(onderzoeks-
rechters, SUR,
SURB,
kortgeding-
rechters, EHRM
...)

Advocaten

FEDERAAL & DEELSTATEN

Statistieken probatie (deelstaten)

<https://statistiques.cfwb.be/>

<https://www.vlaanderen.be/agentschap-justitie-en-handhaving/cijfers>



Vrijheidsbeneming in penitentiaire
inrichtingen, IBM of FPC:
federaal: FOD Justitie
(+ FOD Volksgezondheid voor FPC)



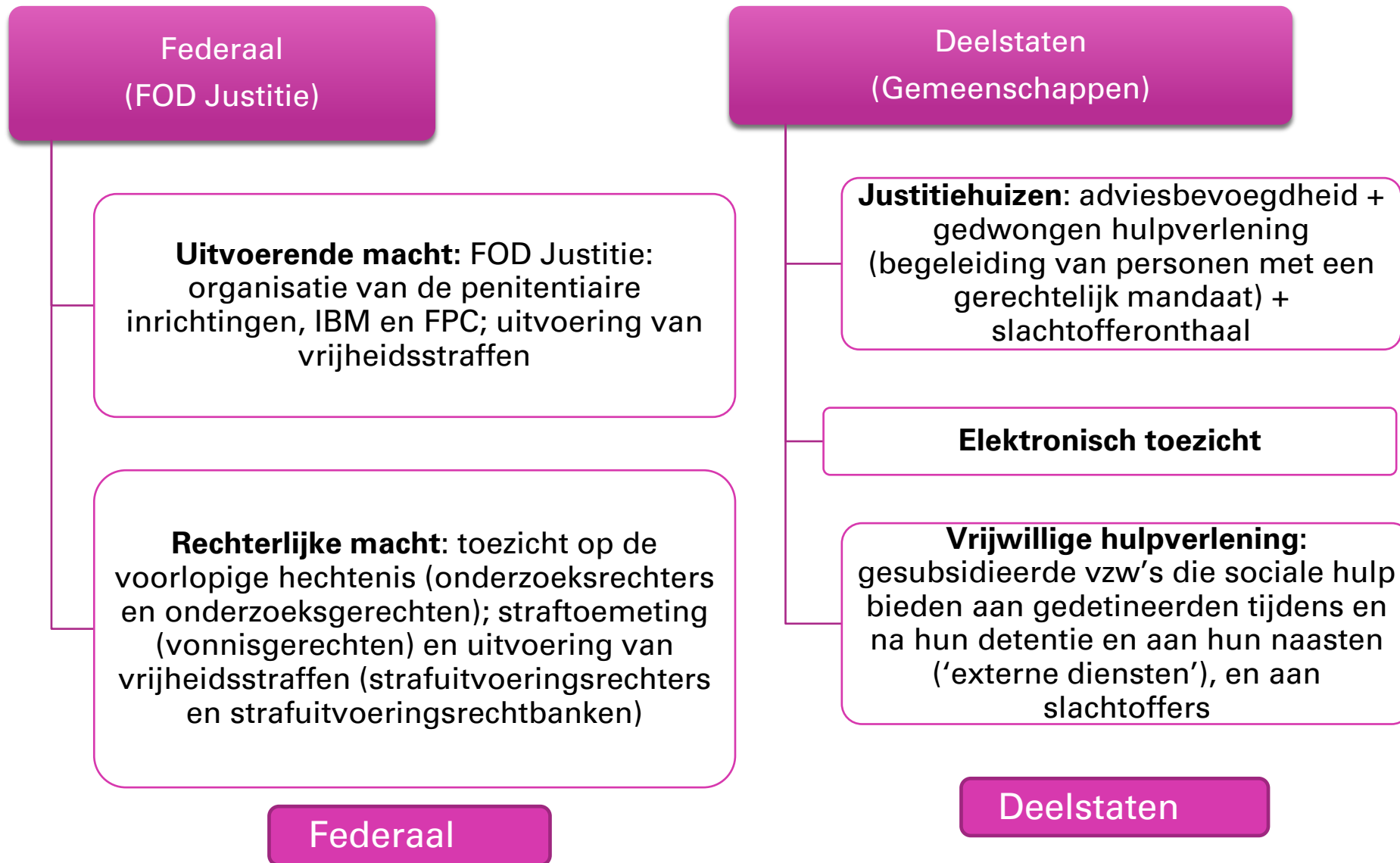
Elektronisch toezicht:
Gemeenschappen – centra voor
elektronisch toezicht



Probatie (invrijheidstelling onder
voorwaarden, voorwaardelijke
invrijheidstelling, invrijheidstelling op
proef): Gemeenschappen: justitiehuizen

**'Opdrachtgevende
overheden':
rechterlijke macht
(federaal)**

FEDERAAL NIVEAU & DEELSTATEN





PLAN

- Kort overzicht van de strafrechtspleging en het gevangeniswezen
- Armoede: een beslissingscriterium doorheen de hele strafrechtsketen
- De gevangenis als factor van verarming
- Onvermijdelijk?

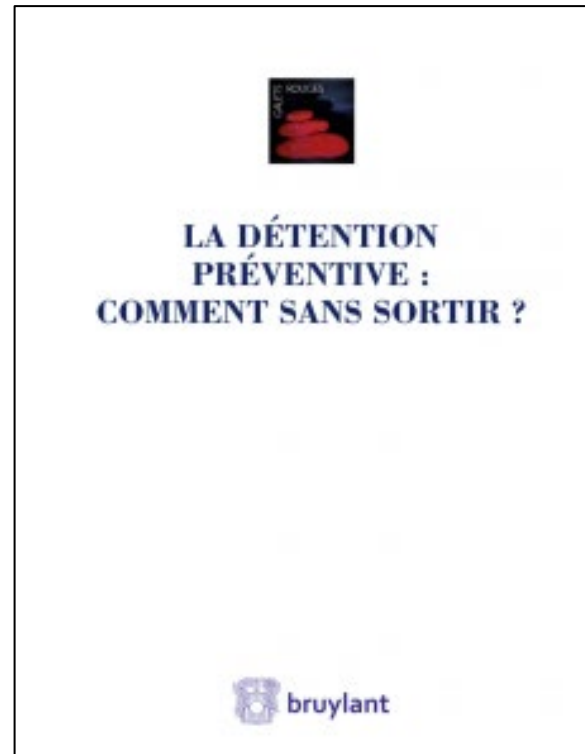
DE DOELGROEP VAN DE STRAFRECHTSPLEGING

- De strafrechtspleging **bestendigt** sociaaleconomische ongelijkheden
- Oververtegenwoordiging in de gevangenis van personen uit de meest kwetsbare en sociaaleconomisch achtergestelde groepen
- Mensen 'die niets hebben':
 - geen verblijfsvergunning, geen vaste woonplaats, geen werk, geen inkomen, geen diploma, geen familie, geen goede gezondheid ...
- Doorheen de hele strafrechtsketen:
 - Voorlopige hechtenis
 - Straftoemeting
 - Strafuitvoering



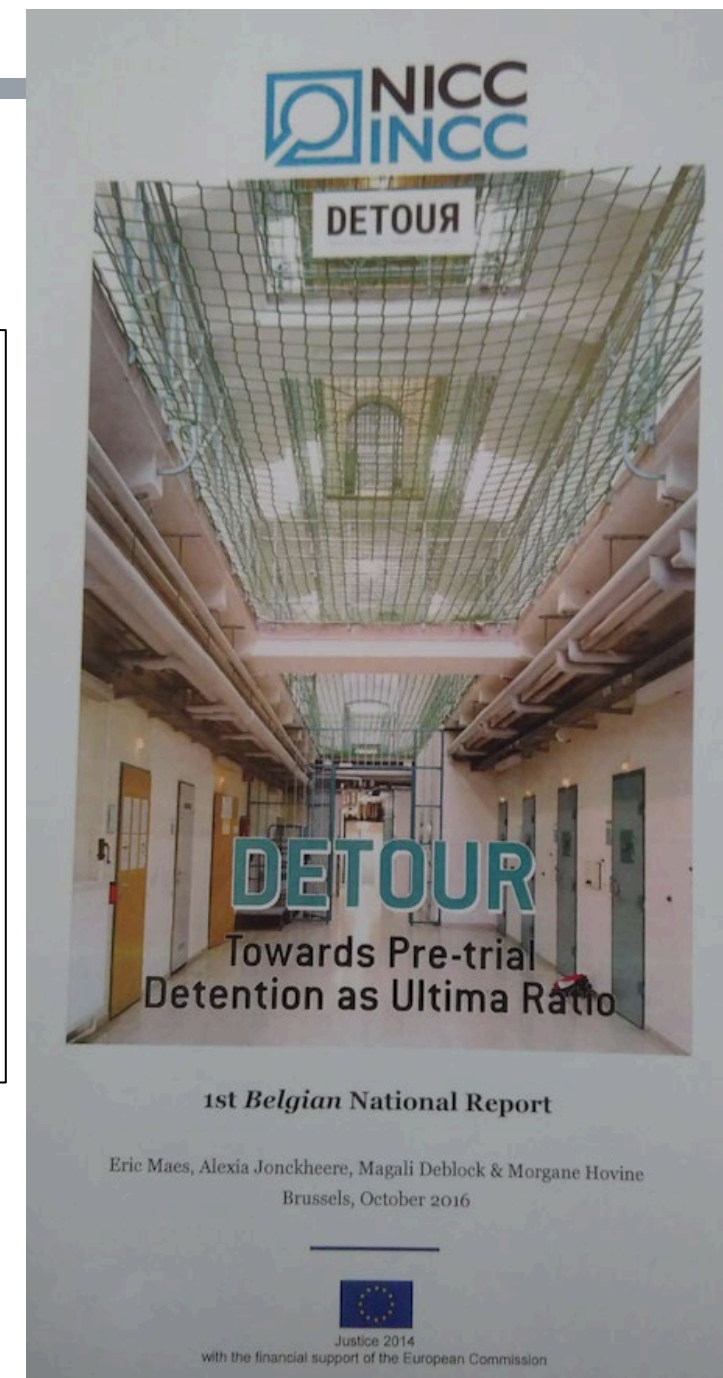
VOORLOPIGE HECHTENIS (VH)

- **VH = 'alleen in geval van volstrekte noodzakelijkheid voor de openbare veiligheid'**
- Drie grote 'profielen':
 - ⇒ Ernstige en/of gewelddadige strafbare feiten
 - ⇒ Niet-gewelddadige strafbare feiten met een onderliggende problematiek (sociale bestaansonzekerheid)
 - ⇒ Vreemdelingen ('crimmigratie')



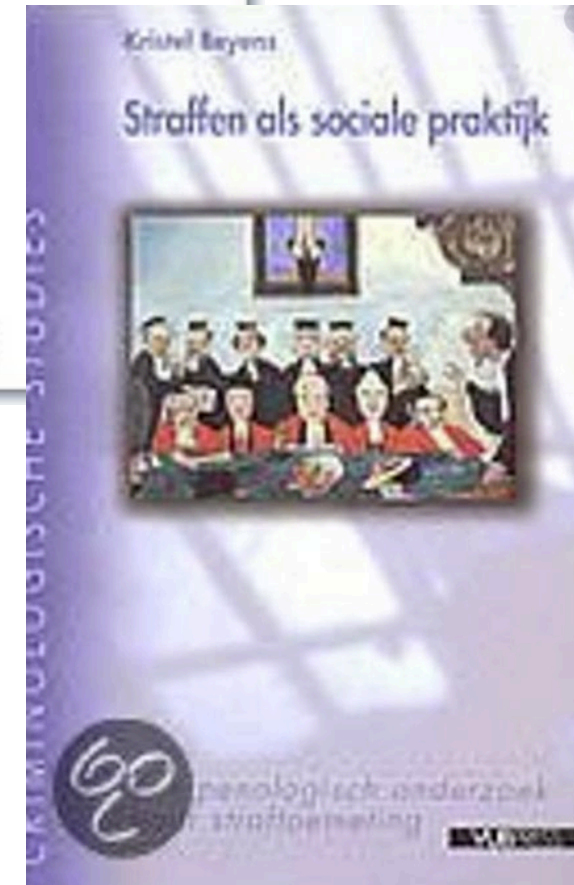
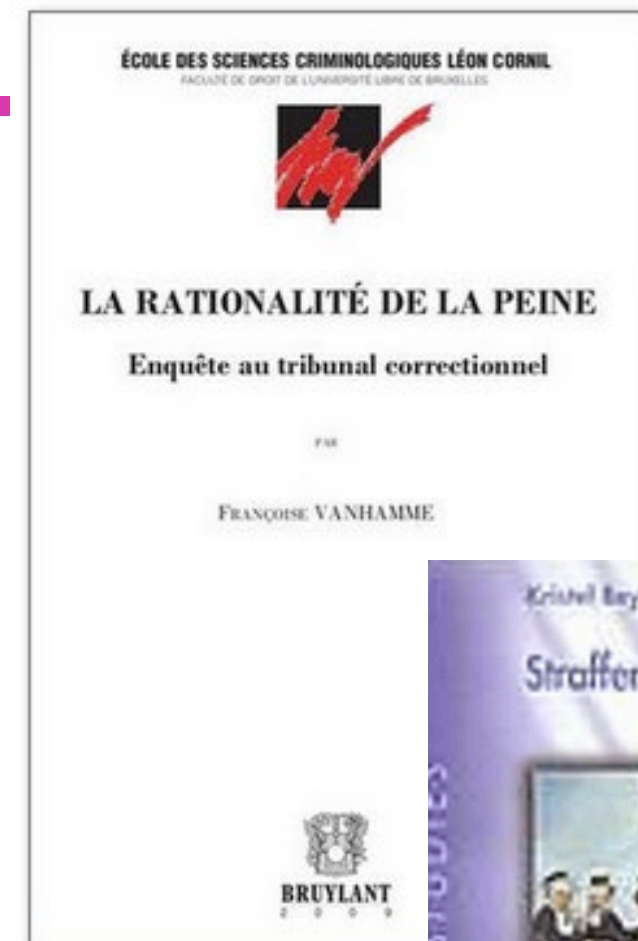
Bronnen:

E. MAES, 'Quelques données chiffrées sur l'application de la détention préventive et de ses alternatives', in L. Aubert (red.), *La détention préventive : comment sans sortir ?*, Brussel, Bruylant, 2017, pp. 82-83; S. SNACKEN, 'Conclusions générales' in hetzelfde werk.
NICC, DETOUR-onderzoek – Towards Pre-Trial Detention as Ultima Ratio.



STRAFTOEMETING

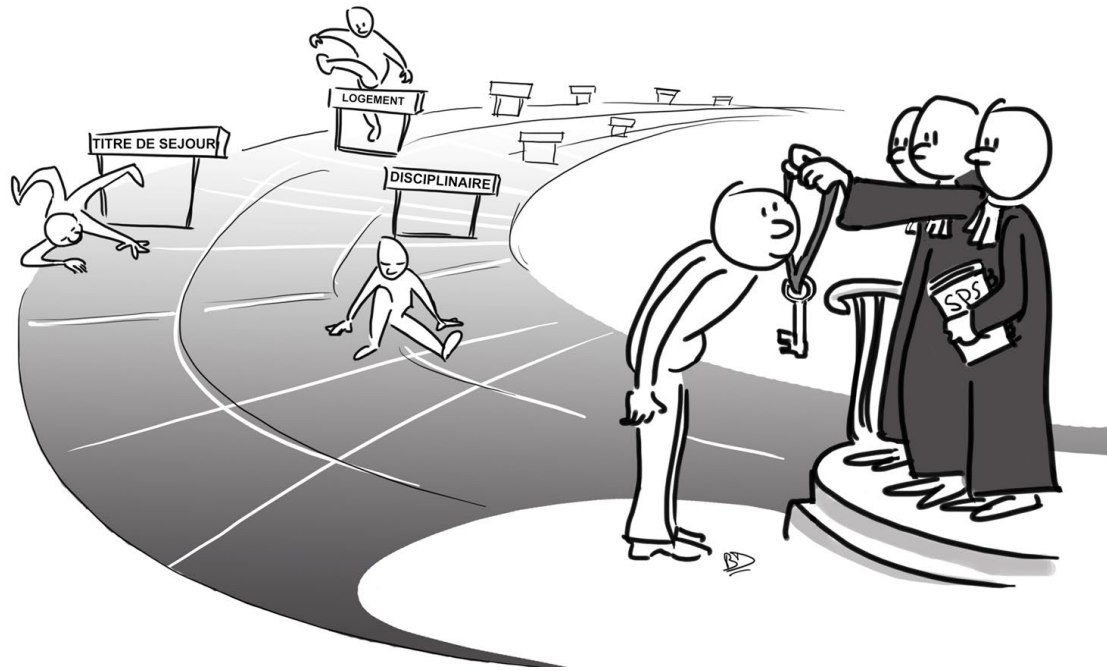
- Grote verscheidenheid aan straffen: vrijheidsstraffen (gevangenisstraf); vrijheidsbeperkende straffen (ET, probatie, werkstraf); vermogensstraffen (geldboete, verbeurdverklaring ...) ... *Hoe bepaalt de rechter de straf?*
- Focus op de individuele en morele verantwoordelijkheid van de rechtzoekende; benadering waarbij de context buiten beschouwing wordt gelaten
- De rechtzoekende moet zijn 'sociale stabiliteit' aantonen (bv. werk, regelmatig inkomen, zich herpakken, 'persoonlijke discipline')



Bronnen:

- F. Vanhamme, *La rationalité de la peine. Enquête au tribunal correctionnel*, Brussel, Bruylant, 2009.
- K. Beyens, *Straffen als sociale praktijk: een penologisch onderzoek naar strafftoemeting*, VUBPress, Brussel, 2000.
- K. Beyens en F. Vanhamme, « La recherche en sentencing : un survol contextualisé », *Déviance et société*, 2007/2, vol. 31, 2007, pp. 199-228.
- D. Kaminski, *Condamner. Une analyse des pratiques pénales*, Toulouse, Erès, 2015.

STRAFUITVOERING



- Welke criteria hanteren de gevangenisadministratie en de strafuitvoeringsrechtbanken bij de toekenning van strafuitvoeringsmodaliteiten (met name de voorwaardelijke invrijheidstelling)?
- Veroordeelden activeren en responsabiliseren, die inspanningen moeten leveren om:
 - Een 're-integratieplan' uit te werken: huisvesting, activiteiten (werk), inkomsten, (financiële) begeleiding
 - De burgerlijke partijen schadeloos te stellen
- Structurele problemen raken uit beeld: criminaliteit en eruit stappen worden beschouwd als het resultaat van individuele keuzes
- Lang besluitvormingsproces, talrijke vereisten = op de proef stellen: de veroordeelde moet inspanningen leveren om zijn vrijlating te **verdienen** en **het vertrouwen te winnen en te behouden**
- Wie blijft er dan 'vastzitten' in de gevangenis? Sociaaleconomisch kwetsbare personen en personen met een te hoog recidiverisico

Bron: O. NEDERLANDT, « Enquête auprès des tribunaux de l'application des peines en Belgique. Que devient le pouvoir judiciaire, et le droit qu'il protège, lorsqu'il franchit la porte des prisons ? », *Les frontières de la privation de liberté*, Paris, Mare et Martin, Collection ISJPS, 2021, pp. 33 – 55.

DOORHEEN DE HELE STRAFRECHTSKETEN

- Sterke responsabilisering van rechtzoekenden: **werk en inkomen = essentiële criteria**
 - Structurele problemen raken uit beeld
 - In een context van ontoereikende en/of ontbrekende sociale hulpverlening
- Logica van recidiverisicobeheersing: gebrek aan inkomen / 'inactiviteit' = risicofactoren
 - In een context waarin magistraten en de gevangenisadministratie onder druk staan om naar 'nulrisico' te streven
- Uitsluiting van vreemdelingen van het netwerk voor integratie/re-integratie

ACCUEIL • SOCIÉTÉ

La Justice s'explique après le meurtre de Julie van Espen

La famille de Julie se constitue partie civile. La Cour d'appel d'Anvers justifie par sa pénurie de magistrats le retard mis à juger Steve Bakelmans. Une Marche blanche est organisée à Anvers dimanche. Les amis de Julie livrent une lettre ouverte.

Article rés



▲ Cérémonie commémorative, sur la place Saint-Lambert, le 13 décembre 2021. © BELGA

Les proches des victimes de la fusillade de Liège veulent éviter un nouveau drame en attaquant l'État belge

Comment Nordine Amrani a-t-il pu obtenir une libération conditionnelle ?





PLAN

- Kort overzicht van de strafrechtspleging en het gevangeniswezen
- Armoede: een beslissingscriterium doorheen de hele strafrechtsketen
- De gevangenis als factor van verarming
- Onvermijdelijk?



> septembre 2004, pages 6 et 7



3 traduct

DES POLITIQUES CARCÉRALES INJUSTES ET CRIMINOLOGIQUES

La prison comme arme absolue

Gavées de discours apocalyptiques sur l'insécurité, l'Europe et la France se sont engagées dans le sillon américain de la privatisation des prisons et se sont lancées dans une escalade pénale. L'incarcération est devenue l'arme absolue pour lutter contre les désordres urbains et sociaux. Elle frappe en premier les couches les plus défavorisées. Non seulement elle ne règle aucun problème, mais elle devient un instrument de paupérisation et de marginalisation.

PAR LOÏC WACQUANT

APERÇU



PUNISHING THE POOR

The Neoliberal Government of Social Insecurity



LOÏC WACQUANT

POPULATION PÉNITENTIAIRE BELGE : SITUATION AU 1^{ER} MARS
(1990-2011)

Année	Prévenus	Condamnés	Internés (1)	Divers (2)	Total	Taux de détention (3)	Entrées durant l'année
1990	2 292	3 091	528	731	6 642	66,7	-
1991	1 726	3 014	512	711	5 963	59,7	-
1992	2 538	2 536	523	821	6 418	64,0	-
1993	2 661	3 446	525	623	7 255	72,0	18 145
1994	2 953	3 680	560	430	7 623	75,5	16 966
1995	2 864	3 661	576	377	7 478	73,8	15 853
1996	2 863	3 906	531	246	7 546	74,4	15 660
1997	2 862	4 485	590	219	8 156	80,2	14 684
1998	2 773	4 615	622	166	8 176	80,2	14 127
1999	2 554	4 580	589	166	7 889	77,2	14 434
2000	3 023	4 900	640	125	8 688	84,9	14 960
2001	2 951	4 776	675	142	8 544	83,2	14 443
2002	3 238	4 497	644	226	8 605	83,5	15 695
2003	3 680	4 807	718	103	9 308	89,9	15 887
2004	3 614	4 713	783	135	9 245	88,9	15 735
2005	3 550	4 830	856	139	9 375	89,7	15 774
2006	3 530	5 082	862	161	9 635	91,7	16 740
2007	3 473	5 407	965	163	10 008	94,5	17 255
2008	3 527	5 193	994	144	9 858	92,4	17 884
2009	3 557	5 433	1 038	131	10 159	94,5	18 503
2010	3 712	5 606	1 089	154	10 561	97,4	18 829
2011	3 890	5 890	1 103	182	11 065	100	-

Jaar	Bevolking
2007	9.873
2008	9.891
2009	10.238
2010	10.536
2011	10.973
2012	11.330
2013	11.644
2014	11.578
2015	11.040
2016	10.619
2017	10.471

Population carcérale totale par catégorie en 2013-2019 (moyennes annuelles) : chiffres absolus						
Année	Prévenus	Condamnés	Internés	Autre	Total	Surveillance Electronique
2013	3 652	6 745	1 139	109	11 645	1 338
2014	3 611	6 773	1 088	107	11 578	1 783
2015	3 499	6 455	904	183	11 041	1 887
2016	3 552	6 124	784	159	10 619	1 601
2017	3 766	5 837	696	173	10 471	1 740
2018	3 840,6	5 722,4	530,6	167,1	10 260,6	1 757,9
2019	3 969,0	5 885,5	537,1	167,7	10 559,3	1 912,3

2012
3.600
6.497
1.133
101
11.330
1.009

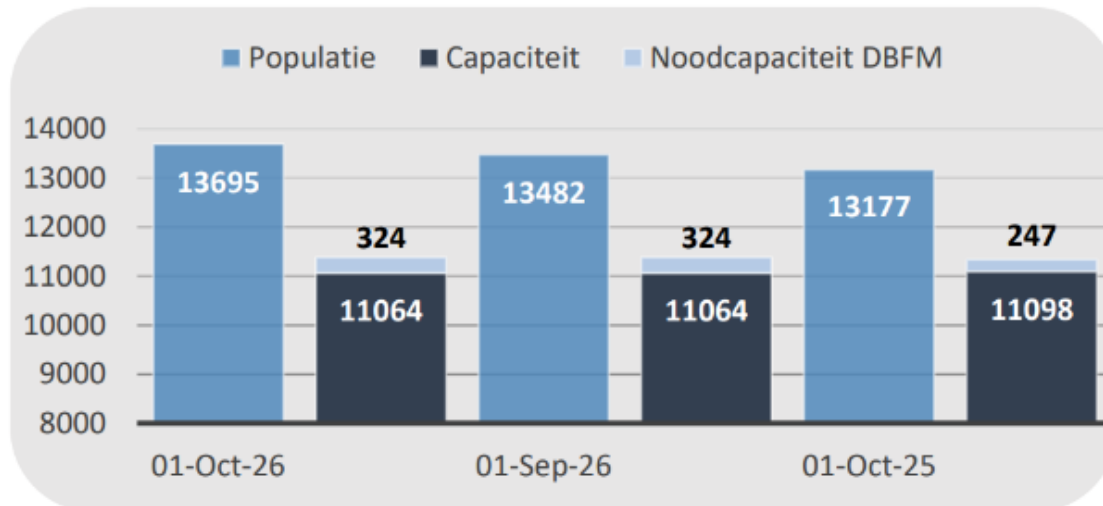
Bronnen: jaarverslagen Justitie in cijfers (FOD Justitie);
Jaarverslagen DG EPI

Graphique 1 - Évolution de la surpopulation carcérale



Centrale Toezichtsraad voor het Gevangeniswezen, colloquium ‘Overbevolking in de gevangenissen. Hebben wij de sleutels nog in handen?’, 24 november 2023, <https://ccsp.belgium.be/wp-content/uploads/2024/04/Actes-colloque-surpopulation-2023-Verslagboek-colloquium-overbevolking.pdf>

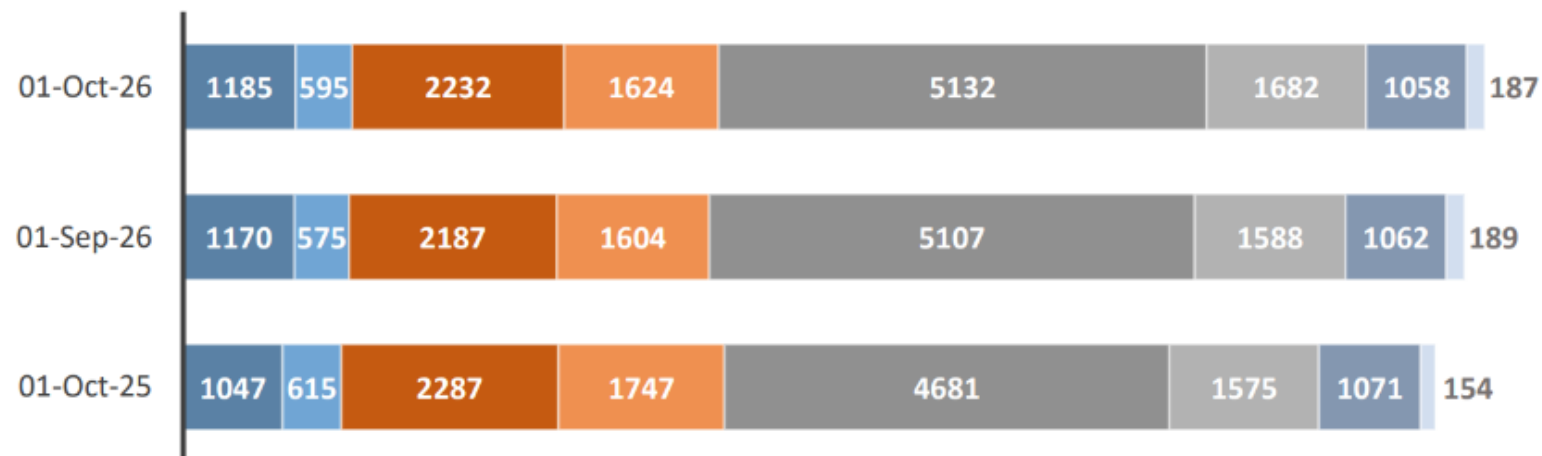
Data overbevolking DG EPI - 01-Oct-26



Overbevolking
20,3%
Grondslapers **660**

Bevolkingstoename
↑213 (1,6%) vs vorige maand
↑518 (3,9%) vs vorig jaar

*Populatie inclusief gedetineerden in penitentiair verlof (PV)



■ Veroordeeld (buitenlands met recht op verblijf)

■ Veroordeeld (buitenlands zonder recht op verblijf)

■ Veroordeeld (Belg en n.n.b.)

■ Geïnterneerde

■ VH (buitenlands met recht op verblijf)

■ VH (buitenlands zonder recht op verblijf)

■ VH (Belg en n.n.b.)

■ Andere wettelijke toestand (TB.S etc.)

Aux Clés Du Mur
Podcast
Estelle Hanard & Sander Cuypers



LES RENCONTRES
IN-OUT
Un événement culturel qui traverse les murs et qui crée du lien entre le monde carcéral (IN) et la société (OUT).

NEWS !
Retrouver également nos notes rédigées sur l'enfermement et la formation des personnes (ex)détenues

UN PARCOURS DE DETENU EN BELGIQUE
Documentaire introductif sur les vécus des personnes incarcérées en Belgique.

De kostprijs van een gevangenisstraf



**PRI
INSIDER
SON**

INFORMER COMPARER TÉMOIGNER EXPLORER PRÉSENTATION

← RETOUR À LA CARTE

Belgique
CAPITALE – BRUXELLES

89,7	Population du pays	11587 880	Nature du régime
123	Taux d'incarcération (pour 100 000 hab.)		Ministère(s) en charge de l'administrat...
			service public fédéral Justice (SPF Jus...)

RAPPORT ANNUEL 2022

CCSP
Conseil central de surveillance pénitentiaire

CTRG
Centrale toezichtsraad voor het gevangeniswezen

... VOOR GEDETINEERDEN

- De gevangenis **vergroot** de sociaaleconomische ongelijkheden:
- **Financiële** verarming
 - In de gevangenis moet voor alles worden betaald
 - Gedetineerden hebben echter geen inkomen:
 - Verlies van sociale rechten
 - Weinig gevangenisarbeid beschikbaar en lage vergoeding
 - Detentie verergert de overmatige schuldenlast
- Verarming op het vlak van **lichamelijke en geestelijke gezondheid**
- **Sociale** verarming
- De kostprijs van detentie (financieel + sociaal) blijven ook **na** de gevangenisstraf doorwegen

PEINES EN PRISON L'ADDITION CACHÉE

Philippe Landenne

Préface de Françoise Tulkens

Postface de Dan Kaminski

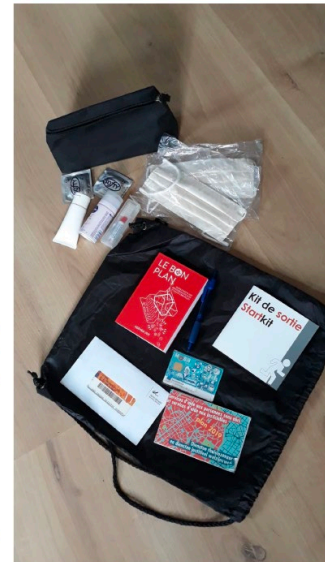
Crimes



larcier

LA PEINE NE S'ARRÊTE PAS À LA SORTIE DE PRISON

Journée d'étude sur les enjeux
juridiques et sociologiques de l'après
peine privative de liberté



... VOOR DE NAASTEN VAN GEDETINEERDEN

- De **financiële** verarming van de naasten van gedetineerden:
 - Verlies van het inkomen van de gedetineerde
 - Instaan voor de behoeften van de gedetineerde
 - Kosten van gevangenisbezoeken
- De **algemene** verarming van de naasten van gedetineerden:
 - Gemis van affectief contact; moeizame communicatie
 - Bejegening tijdens gevangenisbezoeken
 - Sociale verarming: 'iedereen keert je de rug toe'
 - Stress, angst, onzekerheid over de toekomst ... impact op de lichamelijke en psychische gezondheid
 - Waardeoordelen: 'beoordeling' van het gezin tijdens sociale onderzoeken
- De naasten ondergaan een straf zonder zelf veroordeeld te zijn = '**de andere straf**'



LE MAINTIEN DES LIENS FAMILIAUX EN PRISON

Une production du service Études
et Action politique de la Ligue des familles
Juin 2020

la ligue
des familles
citoyenparent

... VOOR GEDETINEERDEN EN HUN NAASTEN

- Twee getuigenissen – verzameld door de Belgische afdeling van het IOG

<https://www.youtube.com/watch?v=utg0TDz0jyQ>

<https://www.justice-en-ligne.be/Deux-temoignages-sur-la-prison>



... VOOR DE BETROKKEN ACTOREN

- Verslechterde arbeidsomstandigheden van alle betrokkenen door de overbevolking en het tekort aan penitentiair personeel (rationalisering, absenteïsme, moeilijkheden bij de aanwerving ...)
- Ontregeling door de vele onzekerheden, wachttijden ...
- Vragen rond 'zingeving'

« Nous sommes au bord de la noyade » : une prison en grève face aux cellules saturées

Le personnel de la prison de Louvain secondaire sera en grève le 7 novembre prochain, indique jeudi le syndicat chrétien ACV.



LE SOIR

S'identifie

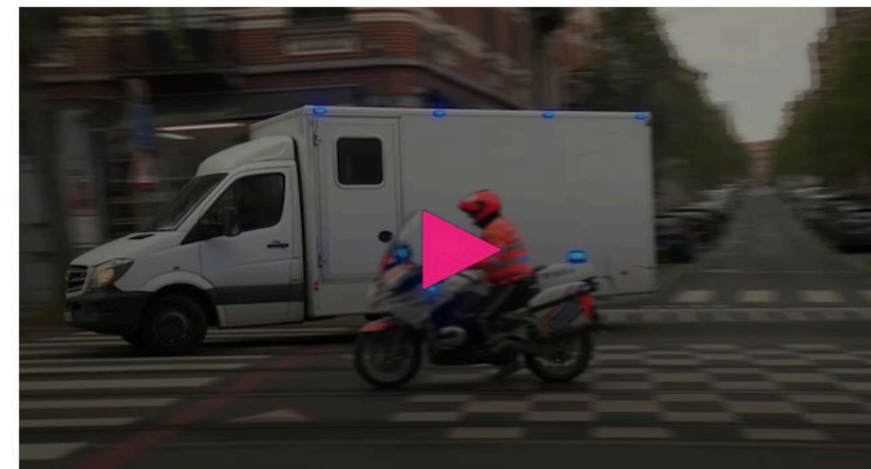
ACCUEIL • POLICE ET JUSTICE

Grève dans les prisons : pas de service minimum, la police appelée en renfort

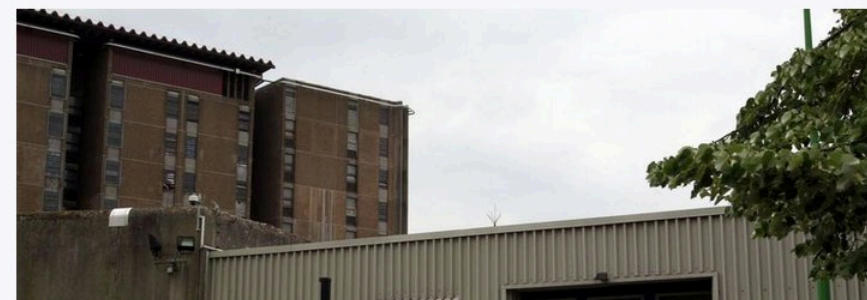
Le mouvement d'action nationale a gagné les prisons, qui déplorent un manque de personnel qui ne permet pas de « garantir la sécurité et les besoins de base ».



Les retards dans les transferts de détenus de la prison de Haren impactent le travail de la justice



Plus d'une heure d'attente pour un avocat qui veut voir son client incarcéré à Lantin



... VOOR DE SLACHTOFFERS

- Slachtoffers: krijgen steeds meer rechten toegekend in het kader van de strafprocedure ... maar vinden er hun weg niet in ...
 - Behoefte aan informatie (antwoorden krijgen) en zingeving
 - Behoefte aan erkenning
 - Behoefte aan herstel
 - Behoefte aan oplossingen voor concrete problemen en aan veiligheid
- Herstelgerichte en transformatieve vormen van rechtspraak blijven zeldzaam

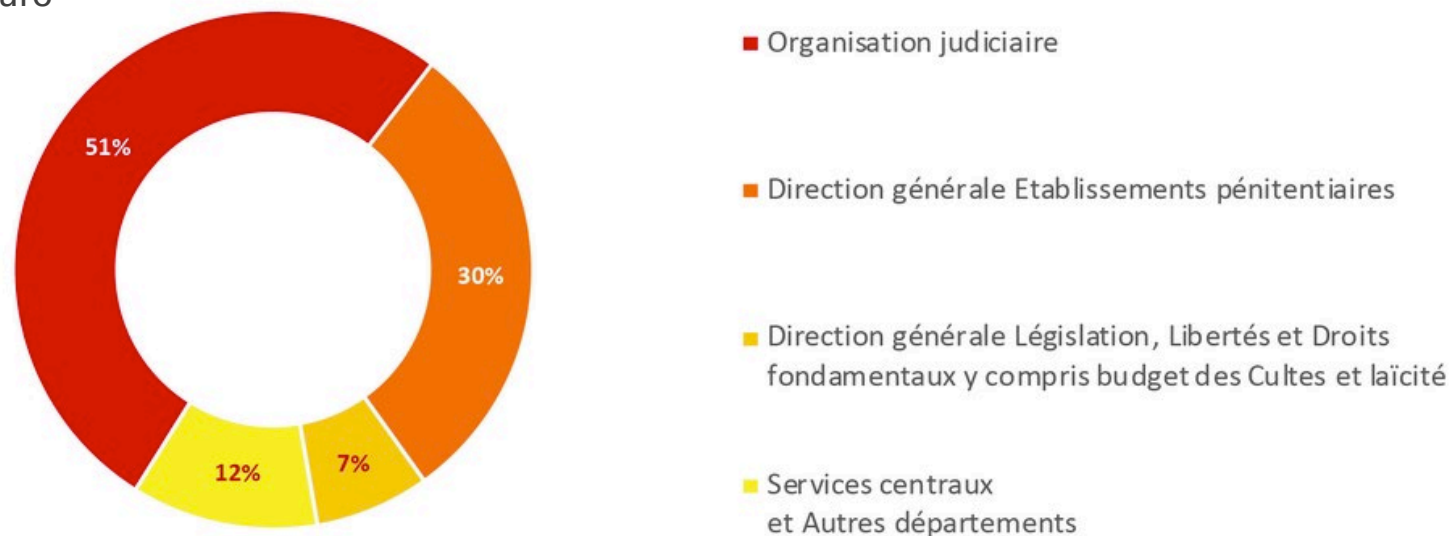


... VOOR DE MAATSCHAPPIJ

- De gevangenis pakt de oorzaken van criminaliteit niet aan, maar versterkt integendeel de sociale ontwrichting, marginalisering en kwetsbaarheid, en voorkomt recidive niet; bovendien kost het gevangeniswezen de samenleving bijzonder veel geld
- In 2020: budget van 1,999 miljard euro
 - Personeelskosten = 68,66% van het totale budget (1,372 miljard euro)
 - Werkingskosten (met name het onderhoud en de voeding van gedetineerden, gerechtskosten, juridische bijstand, subsidies, vergoedingen aan slachtoffers van opzettelijke gewelddaden en uitgaven van de beleidscel) = 29,35% (587 miljoen euro)
 - Investeringskosten = 1,99% (40 miljoen euro)
- 1/3 van het budget = gevangeniswezen = 666 miljoen euro

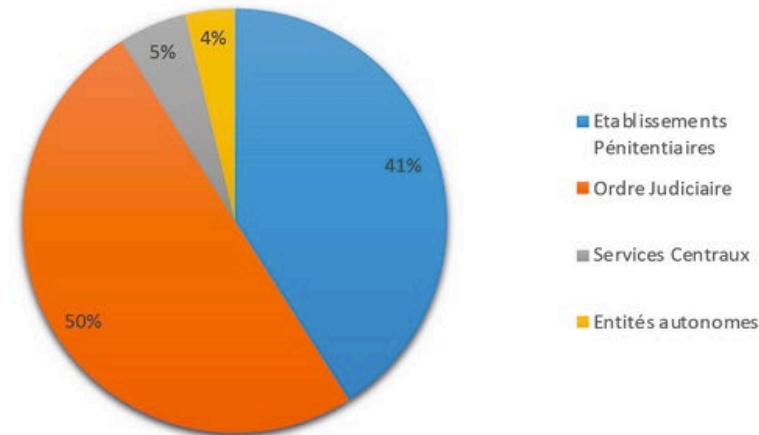
Bron:

https://justitie.belgium.be/nl/statistieken/middelen/budget_evolutie_2016_2020

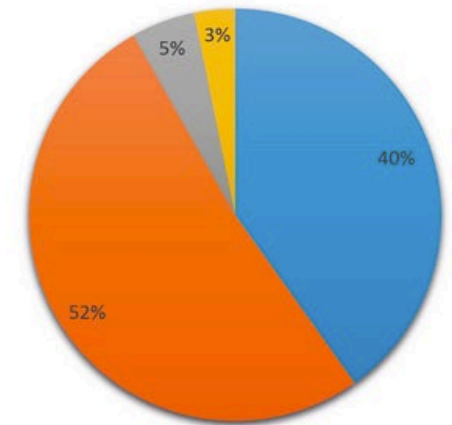


... VOOR DE MAATSCHAPPIJ

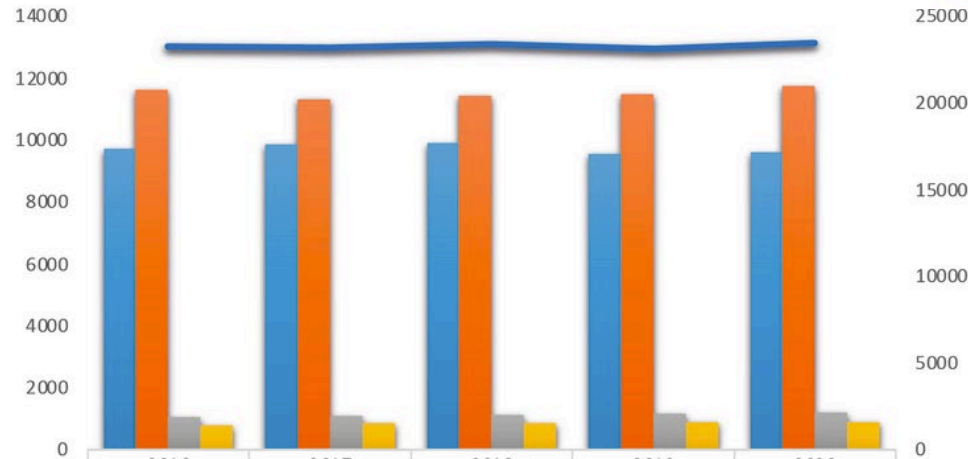
Effectifs 2020



ETP budgétaires 2020



Personnel du SPF Justice – effectifs



	2016	2017	2018	2019	2020
Etablissements Pénitentiaires	9720	9864	9903	9564	9611
Ordre Judiciaire	11641	11349	11452	11482	11744
Services Centraux	1071	1108	1130	1162	1217
Entités autonomes	804	862	880	898	887
Total général	23236	23183	23365	23106	23459

40% van het personeel van Justitie = penitentiair personeel!

Bronnen:

https://justitie.belgium.be/nl/statistieken/middelen/budget_evolutie_2016_2020

... VOOR DE MAATSCHAPPIJ

- Privatisering van gevangenissen (PPS-DBFM-contracten) en forensisch psychiatrische centra, in gebruik genomen vanaf 2013
- Gebrek aan transparantie
- **Aanzienlijk hogere kosten** // eigen beheer
- Wanneer de jaarlijkse vergoedingen worden vermenigvuldigd met de looptijd van de contracten (25 jaar), bedragen de totale kosten van 9 nieuwe DBFM-gevangenissen **3,8 miljard euro voor 3.874 nieuwe plaatsen** (= 980.898 euro per plaats)

Bron: Rekenhof, rapport over nieuwe gevangenissen via PPS, juni 2023

ACCUEIL • SOCIÉTÉ • RÉGIONS • BRUXELLES

Le contrat de la prison de Haren, secret impénétrable

Le député Ecolo Gilles Vanden Burre a pu consulter le document controversé dans des conditions strictes. Il s'est retrouvé face à un texte épuré de toute donnée chiffrée.

Article réservé aux abonnés

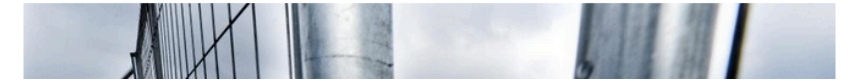


Tableau 1 – Prisons en DBFM (montants en millions d'euros)

Master-Plan	Prisons	Capacité (places)	Redevance totale annuelle ⁶	Coût total sur 25 ans en valeur au comptant ⁷	Coût prévisionnel sur 25 ans en valeur actualisée ⁸
MP1	Beveren	312	13,6	340,4	173
	Marche-en-Famenne	312	12,3	307,4	149
	Leuze-en-Hainaut	312	12,1	301,4	154
	Termonde	444	15,0	375,4	179
	Total MP1		53,0	1.324,6	-
MP2	Anvers	440	17,7*	442,4	327*
	Haren	1.190	48,4	1210,9	607
	Total MP2 estimé		66,1	1.653,3	-
MP3	Bourg-Léopold	312	12**	300**	245***
	Vresse-sur-Semois	312	12**	300**	248***
	Verviers	240	10**	250**	n.d
	Total MP3 estimé		34	850	-
Total		3.874	153,1	3.827,9	-

* Données mentionnées lors de l'attribution du contrat et encore susceptibles d'être modifiées avant le *financial close*.

** Montants minima estimés par la Cour des comptes pour les projets en cours sur la base des redevances des prisons en exploitation

*** Prix plafond indiqué dans le guide de soumission ; ces deux prix ont été augmentés dans une proposition de note au conseil des ministres, mais, selon la Régie des bâtiments, cette note a été refusée par l'Inspection des finances au moment où l'audit s'est terminé.

Source : Cour des comptes sur la base des informations de la Régie des bâtiments

... VOOR DE MAATSCHAPPIJ

- Drie procedures van Avocats.be voor de burgerlijke rechtbanken om de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de Belgische Staat te laten vaststellen wegens de overbevolking in de gevangenissen van Brussel, Lantin en Bergen
- Deze drie procedures hebben geleid tot drie arresten van hoven van beroep, waarbij de Belgische Staat telkens op straffe van een dwangsom werd veroordeeld om de bezetting van deze gevangenissen terug te brengen tot hun maximale capaciteit of tot 110% daarvan (1.000 euro per dag/per gedetineerde en na vijf jaar, d.w.z. eind 2027, 2.000 euro in Lantin; 2.000 euro per dag/per gedetineerde in Haren en Bergen).
- Totaalbedrag van de dwangsommen dat de OBFG in mei 2026 vorderde wegens de overbevolking in Lantin en Haren: **237.617.845,64 euro** (de dwangsommen voor de gevangenis van Bergen kunnen sinds 27 maart 2026 worden gevorderd, maar er werd nog geen bevel tot betalen betekend)
- Raming indien de situatie ongewijzigd blijft: totaalbedrag = **885.153.945,82 euro**

Referenties: Antwoord van 5 mei 2026 van de minister van Justitie, belast met de Noordzee, op vraag nr. 1061 van volksvertegenwoordiger Sophie De Wit van 30 maart 2026, 'Dwangsommen wegens detentieomstandigheden of overbevolking in de gevangenissen', pp. 361-364.

Meer weten: O. Nederlandt: 'Incarcérer coûte que coûte : l'État de droit à l'épreuve de la surpopulation carcérale', Revue interdisciplinaire d'Études Juridiques, 2026/1, pp. 173-207.

PLAN

- Kort overzicht van de strafrechtspleging en het gevaar
- Armoede: een beslissingscriterium doorheen de hele strafrechtsketen
- De gevangenis als factor van verarming
- Onvermijdelijk?

Surpopulation carcérale et nouvelles prisons : l'Etat belge va-t-il droit dans le mur?

Contribution externe

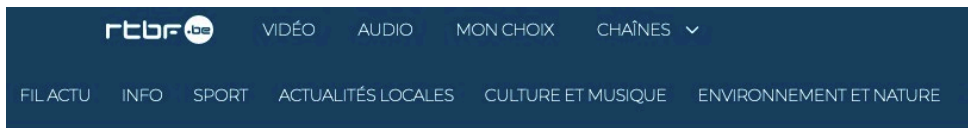
Publié le 23-01-2019 à 10h26 - Mis à jour le 24-01-2019 à 10h50

Enregistrer



<https://www.liguedh.be/surpopulation-carcerale-et-nouvelles-prisons-letat-belge-va-t-il-droit-dans-le-mur/>

DE GEVANGENIS: ONVERMIJDELIJK? NEE!



Coronavirus en Belgique : un millier de détenus en moins dans les prisons en raison du virus



Bronnen: SPACE I- en SPACE II-statistieken van de Raad van Europa, <https://wp.unil.ch/space/>

Figure 9. Prison density (number of inmates per 100 detention places) on 31 January 2022 (N=47 PA)

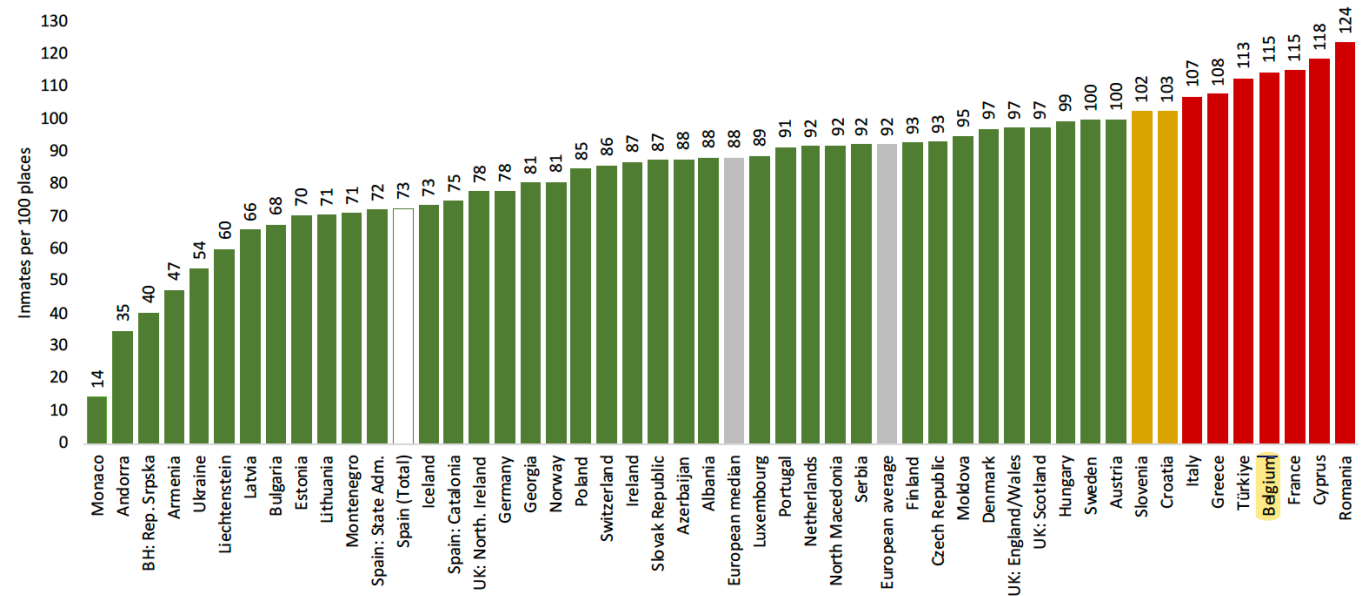
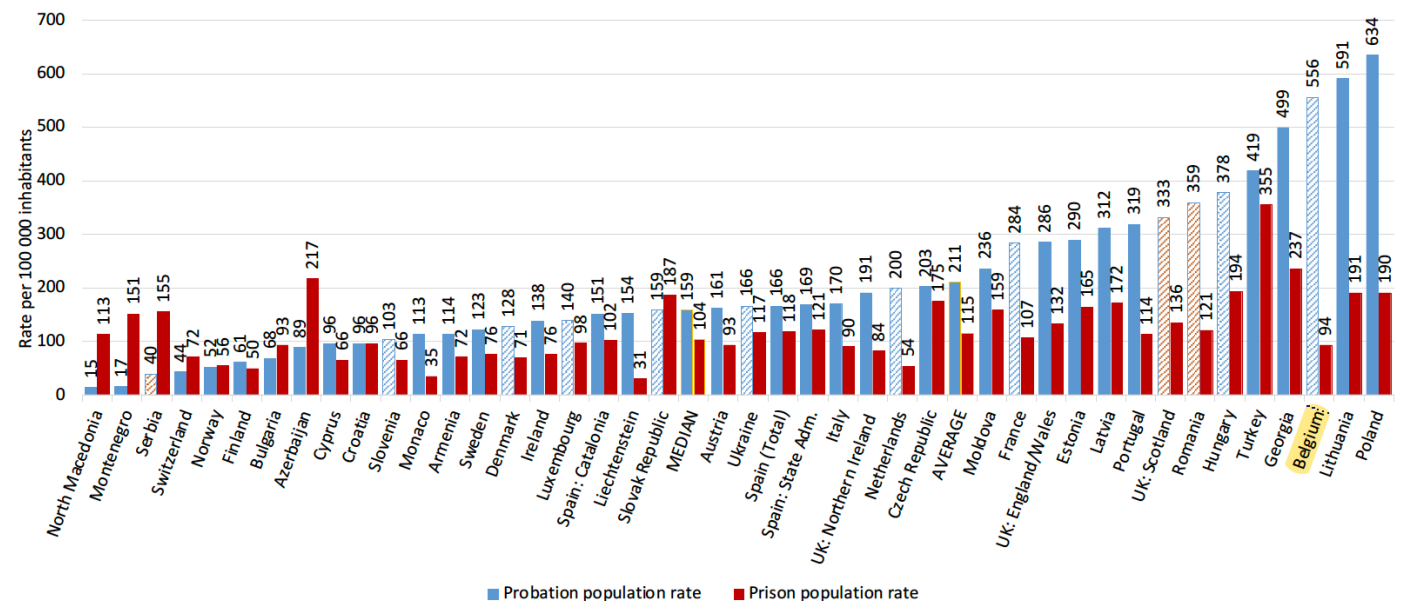


Figure 3. Probation and Prison population rates (per 100 000 inhabitants) on 31 January 2022 (N=41)*



MISVATTINGEN

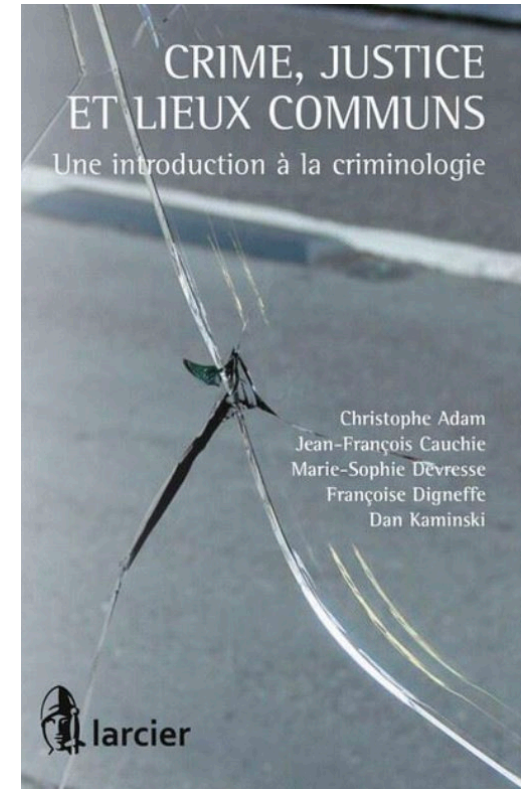
- Het gebrek aan informatie bij het grote publiek en het gebrek aan opleiding van de betrokken actoren dragen rechtstreeks bij tot de toename van de gevangenispopulatie:

Gebrek aan kennis over wie er in de gevangenis zit ('allemaal Marc Dutroux')

Gebrek aan kennis over de **detentieomstandigheden** ('vijfsterrenhotel')

Gebrek aan kennis over de 'alternatieven' voor de gevangenisstraf, die nog steeds als '**gunsten**' worden beschouwd

Gebrek aan kennis over het **strafuitvoeringsrecht** ('voor straffen van minder dan drie jaar moet je nooit naar de gevangenis', 'iedereen komt vrij na een derde van zijn straf!', enz.)



Netflix : dans l'ombre de Dahmer, les 10 meilleures séries sur les tueurs en série

Après le succès de la série Dahmer, la figure du tueur en série reste une valeur sûre sur Netflix. La preuve avec cette sélection de 10 programmes disponibles dans le catalogue belge du géant de la SVOD.

WELKE MOGELIJKE ACTIES?



- Zich informeren en bijscholen
- Over de grenzen van sectoren heen werken en overleggen
- Samenwerken en elkaar ondersteunen
- Zich engageren, deelnemen aan het publieke debat en sensibiliseren

<https://www.jnpndg.be/>

<https://www.9m2.be/>

<https://ccsp.belgium.be/wp-content/uploads/2024/04/Actes-colloque-surpopulation-2023-Verslagboek-colloquium-overbevolking.pdf>

Bronnenlijst: <https://dial.uclouvain.be/pr/boreal/fr/object/boreal%3A293887/datastreams>



SURPOPULATION CARCÉRALE
Avons-nous encore les clés en main ?

OVERBEVOLKING IN DE GEVANGENISSEN
Hebben wij de sleutels nog in handen ?

Colloque du 24 novembre 2023
Colloquium van 24 november 2023



**Surpopulation carcérale en Belgique :
trouver, distribuer et utiliser les clés**

Olivia NEDERLANDT
Professeure à l'UCLouvain Saint-Louis Bruxelles

BEDANKT VOOR UW AANDACHT!

VRAGEN?

